

Ako uvoľniť potenciál sociálnej ekonomiky?

tematické číslo newslettera
o sociálnej ekonomike
a sociálnom podnikaní

Spolufinancovaný
Európskou úniou

PROGRAM
SLOVENSKO

MINISTERSTVO
PRÁCE, SOCIÁLNYCH
VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Milí sociálni podnikatelia, predstavujeme Vám ďalšie tematické číslo

Newslettera o sociálnej ekonomike a sociálnom podnikaní, ktoré je venované téme: **Ako uvoľniť potenciál sociálnej ekonomiky?** na národnej, regionálnej a lokálnej úrovni. Tento materiál vznikol na základe prekladu vybraných častí z publikácie OECD/Európska komisia Sociálna ekonomika v Európe: prispieva ku konkurencieschopnosti a prosperite.

Dozviete, čo je dôležité na to, aby sme naplno uvoľnili potenciál sociálnej ekonomiky v Európskej únii. Akú úlohu zohrávajú inštitucionálne rámce, zdravá interakcia národných, regionálnych a miestnych orgánov. Text analyzuje nielen kompetencie a koordinačné mechanizmy v rámci jednotlivých úrovní verejnej správy, ale aj interakciu medzi nimi navzájom, či mieru zapojenia aktérov sociálnej ekonomiky.

Na základe príkladov z rôznych krajín vám budú predstavené kľúčové vzorce, výzvy a sľubné postupy. Bližšie sa pozrieme na to:

- ako uvoľniť potenciál sociálnej ekonomiky?
- aké sú úlohy regionálnych orgánov
- pri podpore sociálnej ekonomiky?
- ako podporovať sociálnu ekonomiku
- na lokálnej úrovni?
- aké sú mechanizmy facilitovania spolupráce pri spoločnom vytváraní politík?
- čo prináša komplexnosť inštitucionálnych nastavení v sektore sociálnej ekonomiky?

V závere nájdete odporúčania ako zlepšovať podmienky pre uvoľnenie potenciálu sociálnej ekonomiky.

Prijemné čítanie!

Ingrid Ujváriová,
generálna riaditeľka
Sekcie sociálnej ekonomiky
MPSVR SR

Uvoľnenie potenciálu sociálnej ekonomiky si vyžaduje silné politiky, jasné právne a inštitucionálne rámce i pružnú koordináciu, ktorá umožňuje verejným orgánom na všetkých úrovniach verejnej správy efektívnejšie spolupracovať s aktérmi sociálnej ekonomiky a podporovať inkluzívny a udržateľný miestny rozvoj.

Ako uvoľniť potenciál sociálnej ekonomiky?

Sociálna ekonomika zahŕňa viacero sektorov a pôsobí na priesečníku rôznych sociálnych, ekonomických, environmentálnych a komunitných záujmov.

Na svoj rozvoj si sociálna ekonomika (ďalej len SE) vyžaduje silné politiky vrátane jasných právnych rámcov, ako aj prispôsobené financovanie a koordinovanú politickú podporu naprieč všetkými úrovňami verejnej správy (štátna správa, regionálna a miestna územná samospráva). Spolupráca medzi miestnymi, regionálnymi, národnými a európskymi inštitúciami môže vytvoriť podmienky pre rast:

- znížením prekrývania,
- zosúladením cieľov,
- začlenením sociálnej ekonomiky do širších hospodárskych a rozvojových stratégií.

Sociálna ekonomika dopĺňa existujúcu ponuku služieb tým, že vypĺňa medzery, ktoré verejný a súkromný sektor nepokrývajú.

V krajinách EÚ poskytujú subjekty sociálnej ekonomiky služby v oblasti zdravotníctva, vzdelávania, bývania, sociálnej starostlivosti, zamestnanosti, obnoviteľných zdrojov energie a obehového hospodárstva (najmä v oblasti recyklácie a nakladania s odpadom). Súčasne tým, že organizácie sociálnej ekonomiky reagujú na miestne potreby, často podporujú inkluzívny rozvoj a pomáhajú znižovať nerovnosti.

Reinvestovaním ziskov do sociálnych cieľov subjekty sociálnej ekonomiky posilňujú sociálnu súdržnosť aj miestnu ekonomickú odolnosť.

Sociálna ekonomika často spolupracuje s rôznymi verejnými orgánmi na presadzovaní strategických cieľov.

Organizácie, ktoré stavajú na silných väzbách s komunitou, môžu pomôcť efektívnejšie realizovať verejné politiky prostredníctvom riešení založených na miestnych potrebách a podmienkach. Ich zapojenie tiež vytvára príležitosti pre inštitucionálne usporiadanie, ktoré zlepšuje koordináciu a spoluprácu naprieč úrovňami verejnej správy, pričom sa riadi zásadami:

- inklúzie,
- spolupráce,
- transparentnosti,
- participácie - zapojenia viacerých zainteresovaných strán.

Akčný plán Európskej únie pre sociálnu ekonomiku zdôrazňuje potrebu koordinácie medzi členskými štátmi s cieľom posilniť subjekty sociálnej ekonomiky.

Cieľom Akčného plánu pre Európsku Úniu je využiť jednotný trh EÚ a finančné nástroje na podporu spolupráce v rámci EÚ, ktorých výsledkom sú efektívne cezhraničné operácie. Významným momentom bolo neformálne stretnutie európskych ministrov pre sociálnu ekonomiku v Paríži vo februári 2022, na ktorom sa zúčastnilo 23 ministrov, a ktoré zdôraznilo dôležitosť integrácie sociálnej ekonomiky do politik EÚ pre lepšiu podporu a rozvoj. Na základe tohto podnetného trendu sa posilnil význam sociálnej ekonomiky v tvorbe politik EÚ aj vďaka Sansebastiánskemu manifestu (2023) a Liežskemu plánu (2024).

Inštitucionálne dohody podporujú prijímanie stratégií, pridelovanie zdrojov a politickú podporu prispôbenú špecifickým potrebám subjektov sociálnej ekonomiky.

Inštitucionálne dohody podporujú koordináciu medzi verejnými orgánmi, občianskou spoločnosťou a súkromnými zainteresovanými stranami, čím podporujú súdržnosť politík a znižujú duplicitné alebo roztrieštené úsilie. Okrem toho môže inštitucionálna podpora na rôznych úrovniach zlepšiť prístup k financovaniu, budovaniu kapacít a trhom, a tým posilniť odolnosť a vplyv subjektov sociálnej ekonomiky.

Objasnenie inštitucionálnych dohôd a určenie špecifických orgánov pre sociálnu ekonomiku pozitívne prispieva k navrhovaniu a implementácii lepších rámcových podmienok pre sociálnu ekonomiku.

Koordinovaný inštitucionálny rámec, ktorý objasňuje úlohy a zodpovednosti, ako aj uľahčuje dialóg medzi rôznymi vnútroštátnymi orgánmi, je dôležitý pre navrhovanie a implementáciu cielených politík a podporných opatrení, ktoré prispievajú k rozvoju SE. Jasné inštitucionálne dohody tiež posilňujú integráciu sociálnej ekonomiky do verejných politík naprieč rôznymi sektormi.

Ako uvoľniť potenciál sociálnej ekonomiky?

Sociálna ekonomika prosperuje vďaka lokálnym prístupom k riešeniu sociálnych, ekonomických a environmentálnych výziev.

Mnohé iniciatívy vznikajú v samotných komunitách a vyvíjajú sa v reakcii na sociálne, ekonomické alebo environmentálne výzvy.

Na plnenie svojho sociálneho poslania subjekty SE zvyčajne mobilizujú miestne siete a netrhopvé zdroje, ako sú dobrovoľníci a dary, pričom prispôsobujú svoje aktivity miestnym prioritám. Ich lokálna prítomnosť im umožňuje priamo sa zapájať do života komunit a riešiť potreby a priority zainteresovaných strán. Okrem vytvárania a udržiavania ekonomických výhod v rámci komunit, subjekty sociálnej ekonomiky tiež podporujú sociálnu súdržnosť a participatívne rozhodovanie prostredníctvom svojich štruktúr riadenia, čím podporujú občiansku zodpovednosť a vzájomnú súdržnosť.

Hoci politiky sociálnej ekonomiky musia odrážať regionálne a miestne súvislosti, jasný národný rámec môže uľahčiť verejnú podporu.

Niekoľko krajín EÚ uznáva potrebu začleniť sociálnu ekonomiku do všetkých sektorov prostredníctvom národných politik (napr. Francúzsko, Poľsko, Portugalsko, Španielsko). Takýto rámec usmerňuje spôsob pridelovania zdrojov zo štátneho rozpočtu a podporuje inovatívne prístupy ku komplexným sociálnym a ekonomickým výzvam. Poskytuje tiež základ pre tvorbu regionálnych a miestnych politik, zároveň podporuje mapovanie a hodnotenie kľúčových aktív ako sú:

- fyzická infraštruktúra,
 - ľudský kapitál,
 - sociálny kapitál a siete,
 - kultúrne zdroje
 - silné stránky komunity, ako je odolnosť a inovačná kapacita.
-

Povaha sociálnej ekonomiky orientovaná na poslanie má významný potenciál posilniť dynamiku miestneho a regionálneho rozvoja.

Sociálna ekonomika môže katalyzovať územnú súdržnosť premostovaním sociálnych rozdielov, podporou marginalizovaných komunít a posilňovaním inklúzie. V priebehu posledných niekoľkých desaťročí sa väčšina krajín OECD posunula smerom k väčšej decentralizácii. V približne dvoch tretinách krajín tento posun zvýšil ekonomický význam samospráv. Keďže riešenia založené na miestnych podmienkach nadobúdajú čoraz väčší význam a decentralizácia napreduje, sociálna ekonomika sa stáva nástrojom, ktorý by mohol vytvárať synergie medzi rôznymi úrovňami verejnej správy.

Organizácie, ktoré stavajú na silných väzbách s komunitou, môžu pomôcť efektívnejšie realizovať verejnú politiku prostredníctvom riešení založených na znalosti miestnych podmienok.

Sociálna ekonomika často spolupracuje s rôznymi verejnými orgánmi na presadzovaní strategických cieľov. Organizácie, ktoré stavajú na silných väzbách s komunitou, môžu pomôcť efektívnejšie realizovať verejnú politiku prostredníctvom riešení založených na znalosti miestnych podmienok. Ich zapojenie vytvára príležitosti pre inštitucionálne usporiadanie, ktoré zlepšuje koordináciu a spoluprácu naprieč úrovňami verejnej správy, pričom sa riadi zásadami inklúzie, spolupráce, transparentnosti a zapojenia viacerých zainteresovaných strán.

V celej Európskej únii narastá trend posilňovania regionálnej a miestnej správy vecí verejných.

Regióny sú zvyčajne zodpovedné za širšie strategické plánovanie a koordináciu vo viacerých lokalitách a miestne orgány sa zameriavajú na poskytovanie služieb a implementáciu na úrovni komunity, a to nielen vo federálnych alebo kvázi federálnych systémoch, ale aj v krajinách, kde orgány na nižšej ako národnej úrovni nemajú legislatívne kompetencie. To odráža širší posun smerom k responzívnejšej tvorbe politík založenej na konkrétnom mieste. Toto sa odráža aj v iniciatíve Európske regióny sociálnej ekonomiky (ESER), ktorá združuje zástupcov regiónov a miest s cieľom zvýšiť povedomie, ako aj vybudovať siete pre zainteresované strany sociálnej ekonomiky na regionálnej a miestnej úrovni.

Posilnenie štruktúr správy vecí verejných na regionálnej úrovni pomáha národným vládam lepšie riadiť prekrývanie medzi oblasťami politiky a navrhovať intervencie, ktoré sú viac v súlade s jedinečnými charakteristikami rôznych miest.

Kedže regióny preberajú strategickejšiu úlohu v hospodárskom, sociálnom a územnom rozvoji svojich oblastí, môžu sa stať kľúčovými partnermi pri implementácii cielených riešení komplexných, prierezových výziev, ku ktorým prispieva mnoho subjektov sociálnej ekonomiky.

Decentralizácia, ak sa realizuje za priaznivých podmienok, môže podporiť efektívne riadenie verejného sektora.

Starostlivo navrhnuté rozdelenie kompetencií, zodpovedností a zdrojov z ústrednej vlády na regionálnu, alebo miestnu samosprávu, môže pomôcť riešiť rozdiely na miestnej úrovni a zlepšiť koordináciu medzi úrovňami vlády. Určené inštitúcie na rôznych úrovniach môžu prepojiť miestne iniciatívy sociálnej ekonomiky so širšími regionálnymi a národnými rozvojovými stratégiami, čím sa uľahčí replikácia úspešných modelov a podporia sa inovácie pri poskytovaní služieb.

Regionálna a miestna správa vecí verejných môže byť obzvlášť dôležitá pre sociálnu ekonomiku vzhľadom na jej lokálne zakotvenie.

Keďže tieto iniciatívy fungujú na priesečníku sociálnych, ekonomických a environmentálnych cieľov, môžu profitovať z koordinácie na rôznych úrovniach vlády. Regionálne a miestne orgány môžu vytvárať podporné prostredie prostredníctvom financovania, regulácie a partnerstiev. Keď je viacúrovňová správa vecí verejných dobre zosúladená a flexibilná, môže pomôcť integrovať aktivity sociálnej ekonomiky do stratégií regionálneho rozvoja a zároveň umožniť miestnym iniciatívam reagovať na potreby komunity.

Ako vytvoriť priaznivé podmienky pre sociálnu ekonomiku?

Mnohé iniciatívy na úrovni EÚ sa zameriavajú na vytvorenie priaznivých rámcových podmienok pre sociálnu ekonomiku. Akčný plán pre sociálnu ekonomiku z roku 2021 inicioval politiky a programy na podporu budovania podporných ekosystémov. V nadväznosti na Akčný plán sa v odporúčaní Rady z roku 2023 o rozvoji rámcových podmienok pre SE odporúča členským štátom, aby preskúmali svoje inštitucionálne a administratívne štruktúry a v národných verejných inštitúciách zaviedli do praxe pozície koordinátorov SE.

Snaha Európskej komisie o rozvoj SE sa odráža aj na medzinárodnej úrovni, na ktorej boli vytvorené rôzne rámce na podporu rastu sociálnej a solidárnej ekonomiky

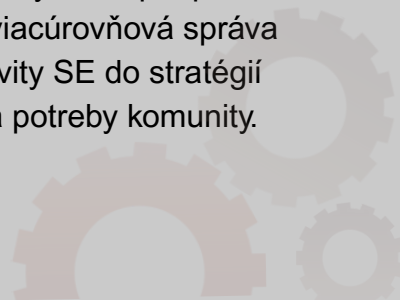
- **v súlade s akčným plánom EÚ a odporúčaním Rady:**
Odporúčanie OECD o SE a solidárnej ekonomike a sociálnych inováciách prijaté v roku 2022,
 - rezolúcia ILO „O dôstojnej práci a sociálnej a solidárnej ekonomike“,
 - rezolúcia OSN „Podpora sociálnej a solidárnej ekonomiky pre udržateľný rozvoj“ prijatá v roku 2024.
-

Aké sú hlavné inštitucionálne opatrenia pre SE na národnej úrovni?

V rámci národných orgánov sa odporúča určiť kontaktné miesto, ktorého úlohou je monitorovanie implementácie odporúčaní Rady EÚ o rámcových podmienkach. Takéto kontaktné miesta na národnej úrovni sú nevyhnutné nielen na podporu rastu SE, ale aj na zosúladenie politík na národnej, regionálnej a miestnej úrovni, pričom sa zároveň pilotne realizuje a hodnotí pokrok v implementácii politík na rôznych úrovniach vlády. Súbor zodpovedností - kompetencií, doplnený dostatočnými finančnými a ľudskými zdrojmi, môže prispieť k efektívnej koordinácii medzi rôznymi úrovňami verejnej správy aj medzi rôznymi inštitúciami EÚ. K dnešnému dňu už 11 členských štátov má oficiálne definície SE, právne rámce na definovanie jej zásad alebo charakteristík a určenú inštitúciu, ktorá má kompetencie v oblasti SE (t. j. Bulharsko, Francúzsko, Grécko, Taliansko, Luxembursko, Poľsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovenská republika, Slovinsko a Španielsko). Krajiny s legislatívnou právomocou na nižšej ako národnej úrovni, ako napríklad Taliansko a Španielsko, môžu špecifikovať rozsah podpory SE v regióne. V Belgicku sú definície a právne rámce stanovené na regionálnej úrovni, pričom neexistuje žiadna celoštátna definícia.

Vyhradená kompetencia v oblasti sociálnej ekonomiky je často stanovená na úrovni ministerstiev, buď v rámci jedného konkrétneho ministerstva, alebo je zdieľaná viacerými ministerstvami. Ministerstvo práce (kompetencia môže byť v niektorých členských štátoch širšia a zahŕňať aj rodinu, sociálne veci a ďalšie súvisiace oblasti politiky) je najbežnejšou inštitúciou v celej EÚ (v 14 členských štátoch), ktorá má primárnu právomoc nad politikou SE. V niekoľkých členských štátoch je táto kompetencia zverená aj ministerstvám zodpovedným za hospodárstvo. V iných členských štátoch, kde neexistuje priama kompetencia ministerstiev, štátne agentúry práce poskytujú subjektom SE nepriamu podporu.

Regionálna a miestna samospráva môže byť obzvlášť dôležitá pre sociálnu ekonomiku vzhľadom na jej lokálne zakotvenie. Regionálne a miestne orgány môžu vytvárať podporné prostredie prostredníctvom financovania, regulácie a partnerstiev. Keď je viacúrovňová správa vecí verejných dobre zosúladená a flexibilná, môže pomôcť integrovať aktivity SE do stratégií regionálneho rozvoja a zároveň umožniť miestnym iniciatívam reagovať na potreby komunity.

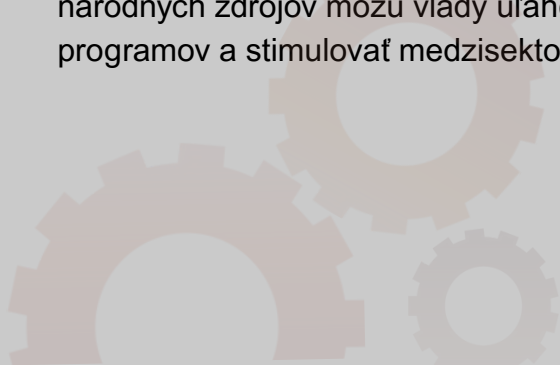

Aké sú hlavné inštitucionálne opatrenia pre SE na národnej úrovni?

V členských štátoch, kde je SE viac inštitucionalizovaná (kde má formálne uznanie v rámci legislatívy a právnych rámcov, špecializované stratégie, reguláciu a zavedené koordinačné mechanizmy), by mohli ministerstvá dopĺňať ďalšie úrady, ktoré by zabezpečovali dohľad a koordináciu politik, týkajúcich sa sociálnej ekonomiky. Tieto často zahŕňajú splnomocnencov, štátne sekretariáty alebo iné špecializované vládne úrady na dohľad a/alebo koordináciu mandátu SE v súlade s prierezovými oblasťami politiky a prioritami. Tieto špecializované úrady zohrávajú dôležitú úlohu pri začleňovaní SE do širokej škály vládnych politik, ktoré môžu spadať pod rôzne ministerstvá. V kontextoch, kde ministerstvá majú tendenciu pracovať izolovane na základe svojho konkrétneho mandátu, sú tieto úrady užitočné pri presadzovaní celovládneho prístupu k politike sociálnej ekonomiky.

V krajinách bez komplexného rámca sociálnej ekonomiky sa často kladie osobitný dôraz na politiku sociálneho podnikania. Existuje 7 členských štátov, ktoré už zaviedli buď definície, alebo stratégie pre sociálne podniky alebo sociálne podnikanie, ktoré sú pod dohľadom určených inštitúcií (napr. Cyprus, Dánsko, Fínsko, Nemecko, Írsko, Lotyšsko, Malta).

Na národnej úrovni môžu vlády vyčleniť časť svojich rozpočtov na vytvorenie priaznivého prostredia pre SE, a to aj prostredníctvom právneho uznania, finančných podporných programov, cieleného budovania kapacít a celoštátnych schém na podporu sociálnych podnikov. Z národných rozpočtov môžu byť financované špecializované ministerstvá, komisári alebo agentúry poverené koordináciou politiky sociálnej ekonomiky. Tieto finančné prostriedky možno použiť na poskytovanie grantov, nízko úročených pôžičiek alebo kapitálového financovania pre sociálne podniky, ale aj na podporu národných politik sociálneho obstarávania a investícií do výskumu, monitorovania a hodnotenia sociálneho dopadu. Strategickým pridelovaním národných zdrojov môžu vlády uľahčiť prístup k financovaniu v rámci regiónov, národných programov a stimulovať medzisektorové partnerstvá, ktoré posilňujú ekosystém SE.

Vyčlenenie špeciálnych úradov alebo orgánov pre sociálnu ekonomiku alebo sociálne inovácie

Rastúci význam SE na úrovni politik viedol k vzniku špecializovaných verejných orgánov zodpovedných za rozvoj sociálnej ekonomiky.

Takéto špecializované inštitúcie by mohli významne prispieť k zvýšeniu viditeľnosti SE a zároveň zosúladiť verejné politiky s medzinárodnými rámcami (napr. odporúčanie Rady EÚ o vytvorení rámcových podmienok sociálnej ekonomiky, odporúčanie OECD o sociálnej a solidárnej ekonomike a sociálnych inováciách, Rezolúcia OSN o podpore sociálnej a solidárnej ekonomiky pre trvalo udržateľný rozvoj a Rezolúcia ILO o dôstojnej práci a sociálnej a solidárnej ekonomike). Špecializované vládne štruktúry môžu podporovať spoluprácu a inovácie vo viacerých oblastiach a sektoroch politiky, zvyšovať účasť a angažovanosť zainteresovaných strán v oblasti sociálnej ekonomiky na národnej úrovni a podporiť princípy sociálnej ekonomiky na politickej úrovni.

Niektoré členské štáty EÚ vymenovali osobitný úrad alebo orgán pre sociálnu ekonomiku alebo sociálne inovácie:

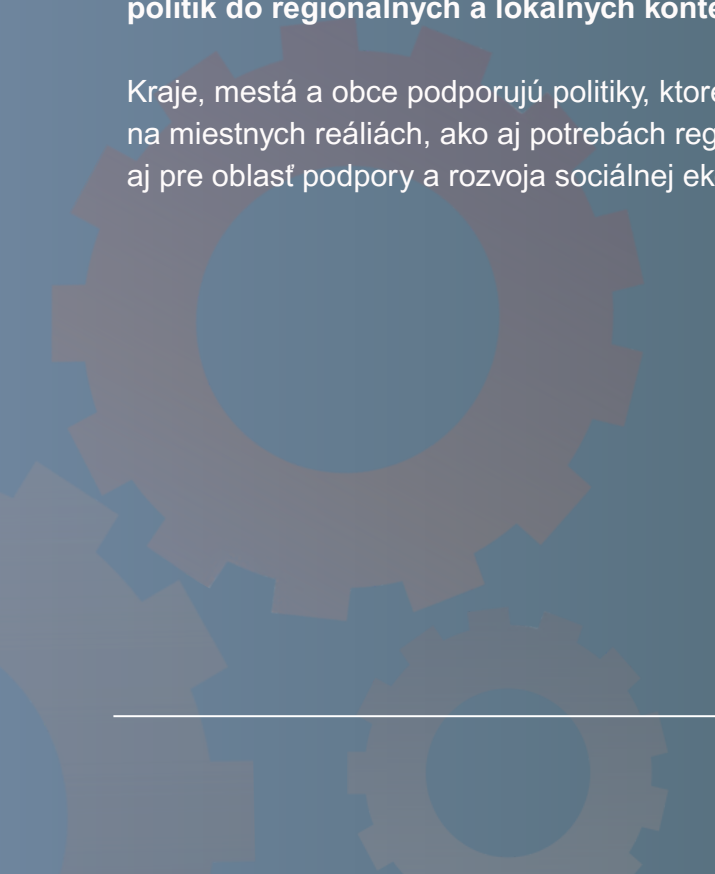
Nemecko: V apríli 2022 bol na Ministerstve výskumu a vzdelávania vymenovaný komisár pre sociálne inovácie. Komisár je zodpovedný za podporu rozvoja sociálnych inovácií a predsedá Medzinárodnej poradnej rade pre sociálne inovácie, ktorá zhromažďuje expertov, aby radili ministerstvu pri implementácii a ďalšom rozvoji Nemeckej národnej stratégie pre sociálne inovácie a podniky “pre spoločné dobro”.

Španielsko: Štátny tajomník pre sociálnu ekonomiku, ktorý pôsobí v rámci Ministerstva práce a sociálnej ekonomiky, je zodpovedný za rozvoj politiky národnej vlády v oblasti SE a spoločenskej zodpovednosti podnikov. Pod vedením štátneho tajomníka je vymenovaný osobitný komisár pre sociálnu ekonomiku, ktorého úlohou je šíriť a podporovať politiky a plány, ktoré transformujú hodnotové reťazce v sektoroch starostlivosti a SE. Komisár pracuje aj na implementácii Strategického plánu hospodárskej obnovy a transformácie (PERTE) pre sociálnu ekonomiku a starostlivosť.

Aké sú úlohy regionálnych orgánov pri podpore sociálnej ekonomiky?

Úrovne verejnej správy pod celoštátnou (národnou) úrovňou zohrávajú dôležitú úlohu pri premietnutí priorít národných politík do regionálnych a lokálnych kontextov.

Kraje, mestá a obce podporujú politiky, ktoré sú založené na miestnych reáliách, ako aj potrebách regiónu. To platí aj pre oblasť podpory a rozvoja sociálnej ekonomiky.

Ako podporovať sociálnu ekonomiku na regionálnej úrovni?

Regionálne dohody sú obzvlášť dominantné v členských štátoch s legislatívnymi právomocami na subnárodnej* úrovni. V celej EÚ majú štyri členské štáty príklady špecializovaných inštitúcií sociálnej ekonomiky a právnych rámcov na regionálnej úrovni: Belgicko, Taliansko, Portugalsko a Španielsko. Napr. regionálne zhromaždenia môžu prijímať právne predpisy v oblasti sociálnej ekonomiky.

Inštitucionálne usporiadanie SE na subnárodnej úrovni možno zriadiť aj v unitárnych* krajinách alebo v krajinách, kde regióny nemajú legislatívnu autonómiu. V takýchto prípadoch sa regionálne štruktúry medzi členskými štátmi líšia v závislosti od úrovne zrelosti ich politiky SE a ekosystému. Napriek tomu mnohé členské štáty zavádzajú orgány na subnárodnej úrovni, aby pomohli národnej politike SE premietnuť sa do regionálneho kontextu a efektívnejšie zacieliť na miestne potreby. Tieto štruktúry by mohli mať podobu regionálnych komôr, regionálnych centier, špecializovaných odborov sociálnej ekonomiky v rámci regionálnej samosprávy, alebo napríklad regionálnych zhromaždení atď.

Národné rámce často predchádzajú subnárodným rámcem pre SE v členských štátoch EÚ. Belgicko je jedinou výnimkou, pretože neexistuje žiadny národný rámec pre SE. Kompetencie v oblasti SE patria do regionálnych jurisdikcií. V iných členských štátoch s legislatívnymi právomocami na subnárodnej úrovni majú Taliansko a Španielsko regionálne zákony o SE, zatiaľ čo Portugalsku nájdeme príklady regionálnych podporných mechanizmov. V členských štátoch bez legislatívnych právomocí na subnárodnej úrovni môžu regionálne orgány spolupracovať s národnou vládou na koordinácii a podpore politik SE. V unitárnych krajinách s vyšším stupňom decentralizácie môžu regióny zaviesť vlastné stratégie SE (ako napr. regióny vo Francúzsku).

***Subnárodný:** sa vzťahuje na úroveň pod celoštátnou (národnou) úrovňou. V kontexte správy štátu a politiky ide o rozdelenie krajiny na menšie celky. Medzi subnárodné subjekty na regionálnej úrovni patria vyššie územné celky (VÚC), kraje, provincie, spolkové krajiny alebo kantóny, na lokálnej úrovni sú to mestá, obce a samosprávy.

***Unitárny:** unitárny štát je forma usporiadania, ktorá má jednotnú sústavu orgánov, právny poriadok a nedeliteľné územie, na rozdiel od federácií. Väčšina štátov sveta je unitárnych (napr. SR, ČR, Francúzsko, Taliansko, Poľsko), pričom môžu byť centralizované alebo decentralizované, prípadne s prvkami autonómie (Škótsko v Spojenom kráľovstve).

Ako podporovať sociálnu ekonomiku na regionálnej úrovni?

Regionálne stratégie pre SE v EÚ dopĺňajú národné politiky (Stratégie, Akčné plány) prispôbením všeobecných/národných cieľov miestnym potrebám a kontextu.

Napr. v Španielsku národná stratégia stanovuje právne uznanie a všeobecné mechanizmy podpory pre subjekty SE, Baskicko vypracovalo vlastnú regionálnu stratégiu zameranú na podporu sektora, miestnych sietí a vzdelávacích programov, prispôbenú silným stránkam regiónu. Vo Francúzsku regionálne orgány implementujú programy, ktoré spájajú rozvoj SE s prioritami miestnej zamestnanosti a územnej súdržnosti a premieňajú národné politiky na akčné iniciatívy založené na mieste. V Poľsku Mazovský región zosúladiť svoje regionálne programy SE s národnými cieľmi, ale kládol dôraz na partnerstvá s miestnymi aktérmi a integráciu s regionálnymi rozvojovými plánmi. Tieto príklady ilustrujú, ako regionálne stratégie robia politiky SE operatívnejšími a citlivejšími na kontext, pričom posilňujú a dopĺňajú ciele na národnej úrovni.

Regionálne alebo subnárodné orgány môžu dopĺňať národné financovanie tak, že v previazaní na miestne potreby a priority prispôbia svoje rozpočty. Vo federálnych alebo kvázi-federálnych systémoch majú regióny často kontrolu nad programami hospodárskeho rozvoja, zamestnanosti alebo sociálneho začlenenia, čo im umožňuje investovať do iniciatív sociálnej ekonomiky v súlade s cieľmi regionálneho rozvoja.

Zosúladením regionálneho financovania s národnými rámcami môžu subnárodné vlády pôsobiť ako mosty medzi miestnymi aktérmi a cieľmi národnej politiky. Regióny môžu napríklad implementovať programy SE, ktoré využívajú regionálne aj štrukturálne fondy EÚ na podporu odbornej prípravy, inovácií a sektorového rozvoja. Regionálne rozpočty môžu financovať regionálne centrá SE, siete, inkubátory a regionálne systémy obstarávania, ktorých cieľom je, aby iniciatívy SE reagovali na miestne aktíva, potreby trhu práce a demografické výzvy.

Možnosti podpory sociálnej ekonomiky v regiónoch

Rozvinuté inštitucionálne a právne rámce na nižšej ako národnej úrovni môžu pomôcť založiť politiky SE na silných stránkach a potrebách regiónu. Právomoc prijímať právne predpisy v oblasti SE na nižšej ako národnej úrovni môže byť obzvlášť užitočná vo federálnych a vysoko decentralizovaných štátoch, kde sa národné rámce a politiky SE implementujú prostredníctvom viacúrovňového prístupu riadenia.

Belgicko: Sociálna ekonomika je prevažne riadená na regionálnej úrovni, zatiaľ čo federálna vláda zohráva podpornú úlohu. Regióny môžu prijímať vlastné právne predpisy a stratégie v oblasti SE, ako napríklad nariadenie z 23. júla 2018 o schvaľovaní a podpore sociálnych podnikov (región hlavného mesta Brusel), flámsky zákon o sociálnej ekonomike (Flámsko) a rámcový dekrét o sociálnej ekonomike (Valónsko). Okrem toho existujú špecializované rady pre SE alebo sociálne podniky, ako napríklad Poradná rada pre sociálne podnikanie (región hlavného mesta Brusel). Vo Flámsku a Valónsku fungujú rady SE v rámci širších sociálnych a hospodárskych rád, ako napríklad Výbor pre sociálnu ekonomiku (Flámsko) a Valónska rada sociálnej ekonomiky (Valónsko).

Taliansko: Niekoľko regiónov prijalo vlastné právne predpisy o sociálnej ekonomike (napr. Emilia-Romagna, Furlansko-Júlske Benátky a Trentino). Iné regióny nepriamo schválili právne predpisy vrátane subjektov sociálnej ekonomiky, ako napríklad zákon o sociálnom poľnohospodárstve v Umbrii, ktorý integruje princípy sociálnej a solidárnej ekonomiky do rozvoja vidieka. Talianske regióny s legislatívou v oblasti sociálnej ekonomiky často prijímajú vlastné stratégie sociálnej ekonomiky. Poradné orgány sociálnej ekonomiky sú prítomné aj na subnárodnej úrovni, ako napríklad Okrúhly stôl pre solidárnu ekonomiku v Trentine.

Španielsko: Regióny môžu prijímať právne predpisy o sociálnej ekonomike. Doteraz Aragónsko, Kanárske ostrovy, Galícia a La Rioja prijali vlastné zákony o sociálnej ekonomike. Sociálna ekonomika sa tiež podporuje prostredníctvom regionálnych plánov (napr. Kastília a León, Kastília-La Mancha) a finančnej podpory (napr. Podporný fond pre aragónske spoločnosti sociálnej ekonomiky).

Ako podporovať sociálnu ekonomiku na lokálnej úrovni?

Subjekty sociálnej ekonomiky vznikajú priamo v komunitách, ktorým slúžia. Ich zakotvenie v miestnych kontextoch im umožňuje reagovať na naliehavé problémy (chudoba, sociálne vylúčenie, nezamestnanosť a zhoršovanie životného prostredia), často v úzkej spolupráci s obcami.

Obce majú často jedinečnú pozíciu, ktorú môžu využiť na podporu a rozširovanie SE, hlavne v prípade absencie komplexných národných politických rámcov. K občanom má najbližšie práve miestna územná samospráva (mestá a obce), na ktorú sa v kritických životných situáciách obracajú so žiadosťou o pomoc, podporu, či už sa to týka bývania, vzdelávania, sociálnej pomoci, alebo po zdravotnej starostlivosti. Táto blízkosť dáva možnosť obciam komplexne pochopiť miestne výzvy a potreby, vďaka čomu sú prirodzenými spojencami aktérov SE, ktorí pôsobia v teréne. Podporou a investovaním do komunitne riadených iniciatív, vznikajú v mestách a obciach inkluzívne a responzívne ekosystémy, ktoré posilňujú sociálnu súdržnosť, propagujú inovátné riešenia a podporujú aktívnu účasť občanov.

Aké sú kompetencie obcí a miest pri podpore sociálnej ekonomiky?

V členských štátoch s viacúrovňovo nastavenými opatreniami v oblasti SE zohrávajú obce a mestské zastupiteľstvá významnú úlohu pri zohľadňovaní priorit národnej politiky v miestnom kontexte. Tie môžu byť podporované inými špeciálnymi miestnymi agentúrami pre zamestnanosť, podnikanie, investície alebo rozvoj. V niektorých členských štátoch miestne samosprávy dohliadajú na iniciatívy SE (napr. zástupcovia primátora alebo výkonní riaditelia vo Francúzsku a Portugalsku), zatiaľ čo v iných existujú špecializované oddelenia na koordináciu spolupráce so zástupcami SE na mestských/obecných úradoch (napr. jednotky pre komunitný a hospodársky rozvoj v Írsku, styčné kancelárie tretieho sektora v Taliansku).

Obce a miestne samosprávy sú často najbližšie ku komunitám a môžu cielene využívať rozpočtové zdroje na stimuláciu aktivít SE. Miestne rozpočty môžu podporovať malé granty, iniciatívy na budovanie kapacít, mentorské programy a schémy sociálneho obstarávania, ktoré uprednostňujú miestne sociálne podniky. Miestne samosprávy môžu tiež financovať partnerstvá medzi sociálnymi podnikmi a poskytovateľmi verejných služieb, spolufinancovať komunitné projekty a integrovať ciele sociálnej ekonomiky do miestnych hospodárskych plánov.

Existencia stratégie a/alebo akčného plánu, pomocou ktorého môžu miestne orgány zahrnúť prvky SE do svojich stratégií miestneho rozvoja je mobilizujúcim nástrojom rozvoja sociálnej ekonomiky. V Dánsku obec Silkeborg sformulovala „Stratégiu pre zakladanie sociálnych podnikov v Silkeborgu“ s cieľom zvýšiť počet sociálnych podnikov a pracovných miest pre zraniteľných ľudí. V Holandsku mestá ako Amsterdam a Rotterdam zaviedli programy na podporu rozvoja sociálnych podnikov a sociálneho obstarávania napriek tomu, že chýba špecializovaný národný rámec (napr. program „Amsterdam Impact“, podporný program „CityLab010“ z Rotterdamu).

Ďalším bežným typom nepriamej podpory na lokálnej i regionálnej úrovni je verejné obstarávanie. Mnohé samosprávy (mestá i obce) v celej EÚ sú živým príkladom sociálne zodpovedného verejného obstarávania a obstarávania služieb od subjektov SE.

Podpora sociálnej ekonomiky na lokálnej úrovni

Priority sociálnej ekonomiky sú zakotvené v národných plánoch a stratégiách, ktoré je možné ďalej rozvíjať na úrovni obcí. Mestá a obce prispôsobujú národné priority miestnym opatreniam s cieľom podporiť zosúladenie s existujúcimi miestnymi potrebami a špecifikami.

- **FRANCÚZSKO:** Obce môžu aktívne podporovať iniciatívy sociálnej ekonomiky, pričom mnohí zástupcovia primátora dohliadajú na agendu sociálnej ekonomiky. Mesto Paríž podporuje niekoľko aktivít zameraných na sociálnu ekonomiku (napr. program Štart v ESS a Dom solidarity a inovatívnych ekonomík) s cieľom podporiť rozvoj sociálnej ekonomiky. Mesto Lyon podporuje vytváranie sociálnych podnikov prostredníctvom vzdelávacích programov a programov financovania v spolupráci s tretími subjektmi (napr. Nadácia na podporu sociálnych inovácií). Iné obce, ako napríklad Nantes alebo Grenoble, uprednostňujú sociálnu ekonomiku vo svojich plánoch miestneho rozvoja.

GRÉCKO: Miestne samosprávy sa zameriavajú na poskytovanie fyzických priestorov a infraštruktúry, ako aj na zvýšenie povedomia a budovanie kapacít organizácií sociálnej ekonomiky. Obce podporujú iniciatívy sociálnej ekonomiky prostredníctvom špecifických projektov (napr. mestský trh sociálneho podnikania v Kypseli v Aténach). Iné miestne subjekty, ktorých členmi sú miestne samosprávy, môžu tiež zaviesť iniciatívy na podporu sociálnej súdržnosti a solidarity (napr. Rozvojová agentúra Karditsa).

ÍRSKO: Miestne samosprávy zahŕňajú sociálne podniky do svojich miestnych hospodárskych a komunitných plánov, aby ich verifikovali ako kľúčových aktérov miestneho rozvoja, hospodárskeho rastu a sociálneho začlenenia. Podporu sociálnym podnikom môžu poskytovať aj iné miestne orgány, ako napríklad miestne rozvojové spoločnosti (LDC) a miestne podnikateľské kancelárie (LEO). Mestské zastupiteľstvá môžu zaviesť ciele iniciatívy pre sociálne podniky (napr. grantový program pre sociálne podniky v Dubline; programy financovania v Corku a Limericku).

TALIANSKO: Talianske obce môžu mať styčné kancelárie tretieho sektora na koordináciu s organizáciami tretieho sektora, najmä v oblasti poskytovania služieb. Niektoré obce si môžu vytvoriť vlastné oddelenia na koordináciu rozvoja SE (napr. Oddelenie pre podporu sociálnej politiky v Ríme a Oddelenie pre medzinárodné vzťahy v Bologni). Okrem toho obce rozvíjajú vlastné miestne rezortné iniciatívy zamerané na sociálnu ekonomiku. Napr. Bologna vytvorila Salus Space, priestor venovaný workshopom a školeniam o udržateľnosti a sociálnych inováciách. Mesto tiež usporiadalo podujatia, ako napríklad Social Innovation Lab 2022. Obec Turín podporuje sieť Torino Social Impact, ktorá rozvíja vlastné aktivity v oblasti SE (napr. výmenné návštevy obcí, vytváranie sietí a zdieľanie dobrej praxe).

PORTUGALSKO: Portugalské obce aktívne podporujú SE prostredníctvom mestských rád. Niekoľko mestských zastupiteľstiev vypracovalo miestne stratégie zamerané na sociálne inovácie a inkluzívny rozvoj (napr. Braga, Coimbra, Lisabon a Porto). Niektoré obce začali s vlastnými aktivitami na podporu subjektov SE (napr. Social Innovation Lab v Lisabone a vyhradené mestské fondy v meste Porto). Miestne samosprávy spolupracujú s miestnymi inštitúciami pri navrhovaní a implementácii programov financovaných EÚ (napr. Food Corridors (URBACT III) v Coimbre; Human Power Hub v Brage a CityLoops v Porte).

SLOVENSKÁ REPUBLIKA: Obce môžu integrovať princípy sociálnej ekonomiky do svojich miestnych rozvojových plánov (napr. Bratislava 2030 - so zameraním na vytváranie inkluzívnych komunít; Košice 2020 - so zameraním na podporu lepšieho ekosystému pre sociálne podniky). Miestne samosprávy tiež financujú projekty sociálnej ekonomiky prostredníctvom obecných grantov (napr. Bratislava) alebo zahŕňajú sociálne doložky do verejného obstarávania v prospech subjektov sociálnej ekonomiky (napr. Košice a Bratislava). Slovenské obce tiež podporujú sociálne podnikanie prostredníctvom mentoringu a sieťovania (Bratislava a Košice) alebo prostredníctvom vytvárania obecných sociálnych podnikov (napr. Raslavice).

ŠPANIELSKO: Mestské a provinčné rady môžu mať vlastné programy SE (napr. Mestská rada Barcelony (L'Ajuntament de Barcelona); Mestská rada Madridu (Ayuntamiento de Madrid); Provinčná rada Valencie (Diputación de Valencia). Mestské rady môžu tiež financovať konkrétne projekty a akcie zamerané na SE (napr. katalánske obce zahŕňajú sociálne doložky do zmlúv o verejnom obstarávaní a umožňujú prevod verejných pozemkov). Okrem toho Ministerstvo práce a sociálneho hospodárstva podporuje aktivity sociálnej ekonomiky na miestnej úrovni prostredníctvom iniciatívy „Španielske hlavné mesto sociálnej ekonomiky“.

Aké sú mechanizmy facilitovania spolupráce pri spoločnej tvorbe politík?

Sociálna ekonomika sa prelína so širokou škálou oblastí vrátane sociálneho začlenenia, zamestnanosti, odolnosti, súdržnosti komunit, energetickej a environmentálnej udržateľnosti. Politika sociálnej ekonomiky je preto relevantná pre viaceré verejné orgány a vládne ministerstvá/agentúry.

Na podporu koherentnej a efektívnej tvorby politík sú potrebné koordinačné štruktúry, ktoré uľahčia spoluprácu medzi rôznymi verejnými orgánmi, úrovňami vlády a zainteresovanými stranami sociálnej ekonomiky. Takáto koordinácia je obzvlášť dôležitá, pretože úspešná lokálna implementácia národných priorít závisí od silného zosúladenia a komunikácie medzi národnými, regionálnymi a miestnymi aktérmi.

Budovanie synergií naprieč úrovňami vlády

Členské štáty zriaďujú špecializované štruktúry, ako sú rady, výbory, pracovné skupiny alebo komisie, ktorých úlohou je dohľad nad rozvojom politiky sociálnej ekonomiky. V mnohých prípadoch môžu existujúce národné orgány, ako sú sociálne a hospodárske rady, zohrávať úlohu pri riešení tém sociálnej ekonomiky. Tieto štruktúry často slúžia ako platformy, ktoré spájajú rôzne verejné orgány a zástupcov sociálnej ekonomiky s cieľom uľahčiť lepšiu koordináciu a súdržnosť pri navrhovaní a implementácii politik sociálnej ekonomiky.

Mnohé členské štáty (13 z 27) zriadili koordinačné orgány, ktoré sú zamerané na sociálnu ekonomiku, alebo pozostávajú zo sociálnych a hospodárskych rád, ktoré dohliadajú na politiku sociálnej ekonomiky. Členské štáty so zavedenými národnými rámcami pre sociálnu ekonomiku často iniciujú vznik špecifických koordinačných štruktúr (napr. Francúzsko, Taliansko, Lotyšsko, Poľsko, Portugalsko, Slovenská republika, Slovinsko, Španielsko a Rumunsko). V Belgicku, Bulharsku a Luxembursku koordinujú hospodárske a sociálne rady témy, ktoré súvisia so sociálnou ekonomikou. Ich členovia sú často menovaní, aby zastupovali rôzne zainteresované strany a skupiny vrátane zamestnávateľov, pracovníkov, výrobcov, poskytovateľov sociálneho zabezpečenia atď.

Koordinačné štruktúry môžu mať aj regionálne pobočky. V Belgicku majú regióny vlastné hospodárske a sociálne rady, zatiaľ čo Valónsko má Radu sociálnej ekonomiky (CWES) v rámci Hospodárskej, sociálnej a environmentálnej rady. Vo Francúzsku je Réseau des collectivités Territoriales pour une Économie Solidaire (RTES) sieťou miestnych samospráv. Služi ako platforma pre výmenu a koordináciu rozvoja sociálnej ekonomiky v regiónoch. V Taliansku sa regionálne okrúhle stoly môžu venovať sociálnej ekonomike, ako napríklad Okrúhly stôl pre solidárnu ekonomiku, ktorý radí Rade autonómnej provincie Tridentsko. V Španielsku si regionálne samosprávy môžu zriadiť vlastné štruktúry spolupráce, ako napríklad Regionálnu radu sociálnej ekonomiky Kastília-La Mancha.

Zapojenie sa do sociálnej ekonomiky

V mnohých členských štátoch EÚ sa podporuje pravidelný dialóg so zástupcami sociálnej ekonomiky, ako sú federácie, asociácie, komory sociálnej ekonomiky, platformy a siete, alebo združenia subjektov sociálnej ekonomiky a iné strešné organizácie. Návrh a implementácia politík sociálnej ekonomiky je neodmysliteľne založená na praxi, a preto je dôležité pochopiť potreby a priority subjektov sociálnej ekonomiky. Všetky členské štáty EÚ majú reprezentatívne strešné organizácie alebo siete pre subjekty sociálnej ekonomiky.

Kolaboratívne štruktúry prispievajú k politike sociálnej ekonomiky viacerými spôsobmi.

Tvorba a implementácia politík boli identifikované ako najbežnejší spôsob, akým reprezentatívne a strešné štruktúry prispievajú k sociálnej ekonomike. Platformy a siete skutočne ponúkajú cenné poznatky a slúžia ako kľúčoví partneri a aktéri pri formovaní politík pre sociálnu ekonomiku, ktoré sú relevantné a účinné. Sú často aktívne v oblastiach ako je:

- politické poradenstvo,
 - obhajoba a zvyšovanie povedomia o sociálnej ekonomike,
 - vytváranie sietí na rôznych úrovniach verejnej správy,
 - budovanie partnerstiev,
 - budovania kapacít a odbornej prípravy pre subjekty sociálnej ekonomiky,
 - informačné, poradenské, podporné služby v oblasti podnikania pre subjekty sociálnej ekonomiky.
-

Čo prináša komplexnosť inštitucionálnych nastavení v sektore sociálnej ekonomiky?

Mnohé členské štáty sa čoraz viac snažia podporovať sociálnu ekonomiku prostredníctvom verejných politík, ale jej charakter môže predstavovať problém pri vytváraní inštitucionálnych usporiadaní.

Politiky sociálnej ekonomiky sa nie vždy účinne prenášajú na regionálnu a miestnu úroveň. Rozmanitosť oblastí politiky, do ktorých subjekty sociálnej ekonomiky prispievajú, zdôrazňuje dôležitosť koordinačných štruktúr a/alebo mechanizmov, ktoré môžu účinne podporovať a usmerňovať začleňovanie sociálnej ekonomiky do tvorby a implementácie sociálnych a hospodárskych politík.

Rozmanitosť právnych foriem a sektorov

Mandáty pre politiky sociálnej ekonomiky často spadajú pod viacero ministerstiev, čiastočne kvôli rozmanitosti právnych foriem organizácií sociálnej ekonomiky. Združenia, družstvá, nadácie a sociálne podniky fungujú podľa rôznych právnych a regulačných rámcov, ktoré sú často spojené s konkrétnymi vládnymi orgánmi a inštitúciami. Ak chýba národný koordinačný rámec, či autorita, roztrieštenosť kompetencií sa môže stať ešte problematickejšou. Avšak aj v prípadoch, keď je takýto rámec a autorita zavedená do praxe, právna rozmanitosť organizácií SE si zvyčajne vyžaduje zapojenie rôznych ministerstiev a vládných inštitúcií.

Za konkrétne právne formy organizácií sociálnej ekonomiky môžu byť zodpovedné rôzne ministerstvá, ale jedno ministerstvo by malo byť gestorom a mať dohľad nad agendou a celkovou politikou SE. V členských štátoch EÚ sú združenia a nadácie často zapojené do politik občianskej spoločnosti, a preto sú väčšinou pod dohľadom ministerstva vnútra alebo spravodlivosti, prípadne ministerstva sociálnych vecí. Družstvá často spadajú pod jurisdikciu ministerstiev hospodárstva, obchodu a/alebo poľnohospodárstva. Sociálne podniky, najmä sociálne podniky zamerané na integráciu, môžu spadať pod ministerstvo práce alebo hospodárstva. Napr. v Chorvátsku dohliada na politiku SE ministerstvo práce, dôchodkového systému, rodiny a sociálnej politiky, zatiaľ čo za rôzne právne formy sú zodpovedné konkrétne ministerstvá (t. j. za družstvá ministerstvo hospodárstva, združenia a za nadácie ministerstvo spravodlivosti, verejnej správy a digitálnej transformácie).

Okrem svojich právnych foriem pôsobia subjekty SE v širokej škále sektorov vrátane vzdelávania, zdravotníctva, zamestnanosti, kultúry a sociálnych služieb. Tento sektorový rozptyl znamená, že ministerstvá sa často zaoberajú SE cez optiku svojich vlastných tematických mandátov. V dôsledku toho, sa zodpovednosť za tvorbu politik rozdeľuje na základe sektorovej príslušnosti, čo posilňuje potrebu koordinačných mechanizmov naprieč všetkými ministerstvami a úrovňami verejnej správy s cieľom podporiť integrovanú a účinnú podporu SE.

Viacúrovňové riadenie sociálnej ekonomiky

Mnohé štáty EÚ vytvorili vlastné definície a koncepty SE, stále existujú krajiny, kde tomu tak nie je. Vtedy pojem „sociálna ekonomika“ nemusí rezonovať s tvorcami politik alebo byť viditeľný vo verejnej diskusii. Absencia pojmov, princípov a kritérií, ktoré vymedzujú hranice SE, sťažuje priradenie politického mandátu konkrétnym verejným inštitúciám. Dôsledkom je roztrieštenosť kompetencií, čo komplikuje rozvoj a implementáciu stratégií SE.

V krajinách, kde neexistuje národný rámec pre SE, dohliadajú na rôzne aktivity SE rôzne inštitúcie. V Estónsku neexistuje právny rámec pre SE. Ministerstvo vnútra, ministerstvo soc. vecí a ministerstvo financií presadzujú rámce, ktoré sú relevantné pre aktivity SE. Ich mandát je viazaný na rôzne zákony, ktoré regulujú činnosti organizácií, ako sú nadácie, či združenia. Keďže subjekty SE sa podieľajú na poskytovaní tovarov a služieb organizácie zamerané na reguláciu obchodu sú zapojené do dohľadu nad obchodnou činnosťou subjektov SE.

Legislatíva a tvorba politik, ktoré sa týkajú SE sú vo väčšine členských štátov EÚ stále prevažne riadené na národnej úrovni. Tento prístup však často prehliada skutočnosť, že iniciatívy sociálnej ekonomiky sú hlboko zakorenené v miestnych komunitách a zohrávajú kľúčovú úlohu v územnom rozvoji, sociálnej súdržnosti a prístupe komunit k základným službám.

Regionálna a miestna samospráva sú kľúčovými aktérmi pri podpore a udržiavaní ekosystémov SE (blízkosť k občanom, vnímanie miestnych potrieb). Zapojenie samospráv do politik SE môže poskytnúť kontrolu, či sú dostupné politiky v miestnom kontexte relevantné a účinné. Miestni aktéri sú hnacou silou rozvoja SE, najmä pri absencii zákonov alebo stratégií na národnej úrovni. Príkladom sú mestá Amsterdam a Rotterdam v Holandsku alebo v rámci regionálne iniciatívy vo Švédsku. Nastavenie viacúrovňového riadenia SE by umožnilo formovať a implementovať politické priority spôsobom, ktorý nielen odráža realitu, ale aj priority a potreby aktérov na všetkých úrovniach správy.

Fragmentovaná koordinácia a spolupráca

V mnohých členských štátoch EÚ neexistuje koordinačný mechanizmus, ktorý by bol zodpovedný za dohľad nad implementáciou politik SE na rôznych ministerstvách a úrovniach verejnej správy. Tento nedostatok centralizovanej koordinácie často vedie k fragmentácii, pričom rôzne iniciatívy sa vyvíjajú izolovane v rámci rôznych sektorov alebo úrovní verejnej správy. Bez kontaktného miesta/centrálneho orgánu, ktorý je zodpovedný za zosúladenie stratégií a konzistentnosť politiky/politik, súvisiacich so sociálnou ekonomikou, zvyčajne nastavené opatrenia nemajú súdržnosť a neriešia potreby sociálnej ekonomiky účinne. Toto je obzvlášť zrejmé, keď je potrebná koordinácia medzi národnou, regionálnou a miestnou úrovňou, kde sa zodpovednosti môžu prekrývať, alebo sa uplatňujú nekonzistentne.

Zatiaľ čo rozmanitosť zastupiteľských sietí je znakom bohatstva a inkluzívnosti sektora, absencia komplexných zastrešujúcich organizácií oslabuje kolektívny hlas sociálnej ekonomiky. Mnohí aktéri a siete obhajujú záujmy subjektov sociálnej ekonomiky, ale bez jednotnej platformy môže byť ich vplyv na tvorbu politik oslabený. Táto fragmentácia sťažuje prezentovanie uceleného stanoviska ministerstvám a tvorcom politik, čo obmedzuje schopnosť formovať príslušné právne predpisy alebo strategické priority. Koordinovanejšie zastúpenie by mohlo zvýšiť viditeľnosť a posilniť dialóg s verejnými orgánmi na všetkých úrovniach.

Odporúčania

Ak chceme, aby sa naplno využil potenciál sociálnej ekonomiky, je dôležité, aby inštitucionálne opatrenia presahovali rámec roztrúsených iniciatív a zaujali komplexný, spoločný prístup, ktorý uľahčí súdržnosť medzi sektormi a úrovňami riadenia.

Tvorcovia politik sa môžu riadiť jasnými úlohami, kvalitnou koordináciou a efektívnym zapojením zainteresovaných strán pri budovaní politického prostredia, v ktorom môže sociálna ekonomika prosperovať a mať trvalý vplyv.

Inštitucionalizácia SE začína budovaním spoločného celospoločenského chápania toho, čo je a nie je sociálna ekonomika a kto sú jej kľúčoví aktéri, ideálne v súlade s odporúčaním Rady EÚ pri zohľadnení národných špecifik. Hoci prierezová povaha sociálnej ekonomiky znamená, že viacero ministerstiev a agentúr môže mať relevantné kompetencie a zodpovednosť (od zamestnanosti a sociálnych vecí až po regionálny rozvoj a podnikanie), je dôležité určiť ministerstvo, ktoré bude riadiť celkové smerovanie politiky, posilňovať koordináciu medzi rezortami, ako aj posilňovať dialóg so zainteresovanými stranami a prevezme na seba dlhodobý strategický záväzok rozvíjať sektor sociálnej ekonomiky.

Špecializované tímy/odborníci v rámci regionálnych a obecných samospráv majú veľký význam pre podporu efektívneho viacúrovňového riadenia SE. Zohrávajú kľúčovú úlohu pri koordinácii regionálnych iniciatív a miestneho úsilia a zabezpečí, aby jedinečné potreby ich komunít boli počas procesov tvorby národných politík jasne komunikované. Sú mostom medzi zainteresovanými stranami a národnými autoritami, čím pomáhajú efektívne pristupovať k národným iniciatívam a ich implementácii, teda maximalizovať vplyv programov SE.

Vzhľadom na rastúce úsilie o decentralizáciu, aj viac centralizované krajiny zapájajú do riadenia a podpory sociálnej ekonomiky miestne a regionálne štruktúry. Napr. bulharské regionálne centrá pre sociálnu ekonomiku, poľské centrá podpory sociálnej ekonomiky (OWES) a regionálne centrá sociálnej ekonomiky na Slovensku.

Politiky SE sú často nekonzistentné, pretože politické zmeny po voľbách, môžu viesť k zmene priorít, náhlym zmenám alebo dokonca k ukončeniu iniciatív. Na ich ochranu je nevyhnutné zaviesť do praxe dobre fungujúci koordinačný mechanizmus, ktorý pomáha zabezpečiť kontinuitu existujúcich politík napriek meniacej sa politickej dynamike. Jeho úlohou je aktívne zapájať zainteresované strany a aktérov sektora SE na rôznych úrovniach vlády a verejnej správy (od národnej až po regionálnu a miestnu).

Inštitút sociálnej ekonomiky II.

Národný projekt Inštitút sociálnej ekonomiky II. (NPISE2) je pokračovaním národného projektu Inštitút sociálnej ekonomiky, ktorý sa realizoval v rokoch 2018 – 2023.

Cieľom nového projektu, ktorého realizácia je naplánovaná v období 2024- 2028, je zabezpečiť kontinuitu a posilniť existujúci systém podpory rozvoja sociálnej ekonomiky v zmysle Zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch. Kľúčovou témou je kultivácia a ďalší rozvoj ekosystému sociálnej ekonomiky v Slovenskej republike, ktorý podporuje vznik nových a fungovanie existujúcich sociálnych podnikov.

Projekt realizuje sekcia sociálnej ekonomiky Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR v partnerstve s Úradom pre verejné obstarávanie.

Sledujte na našich stránkach a sociálnych sieťach:

Tematické číslo newsletter NP ISE II. január 2026

Nasledujúci materiál vznikol na základe prekladu kapitoly Strengthening framework conditions for the social economy z publikácie [Social Economy in Europe Contributing to Competitiveness and Prosperity](#) z dielne Local Economic and Employment Development (LEED). Publikácia bola zverejnená v závere roka 2025 pod hlavičkou OECD a Európskej komisie.

vydalo: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky v januári 2026 v rámci národného projektu Inštitút sociálnej ekonomiky II. Partnerom projektu je Úrad pre verejné obstarávanie. Tento projekt je spolufinancovaný Európskou úniou v rámci Programu Slovensko.

spracovala: Barbara Gindlová

Dokument neprešiel jazykovou korektúrou.
